

Ese de două ori in septemana: Joi-a si Duminică; era candu va pretinde importantia materielor, va esi de trei seu de patru ori in septemana.

Pretulu de prenumeratiune.

pentru Austria:
pe anu intregu . . . . . 8 fl. v. a.
diu metate de anu . . . . . 4 fl. v. a.
patrariu . . . . . 2 fl. v. a.
pentru Romania si strainatate:
pe anu intregu . . . . . 12 fl. v. a.
diu metate de anu . . . . . 6 fl. v. a.

ALBINA

Prenumeratiuni se facu la toti dd. corespondinti ai nostri, si de-a dreptul la Redactiune Stationsgasse Nr. 1. unde sunt a se adresat si corespondentiile, ce privescu Redactiunea, administratiunea seu expeditiunea; cate vor fi nebrucate, nu se vor primi, era cele anonime nu se vor publica.

Pentru anuic si alte comunicatiuni de interesu privat — se raspunde cate 7 cr. de linia; repetirile se facu cu pretul scaldutu. Pretulu timbrului cate 30 cr. pentru una data se antecipa.

Pesta in 7 iuniu n. 1871.

Scirile suna: „Parisulu“ unele diu „Francia“ — este pacificata, si — urma apoi a se splică, că da, acēsta tiēra si cu capital'a ei derimata si scaldata in sange, *este tienuta in pace*, prin armele — de o parte ale nemtio-prussiloru, de alt'a ale Versaleniloru.

Intr'aceea — scriu alte foi: „nemultumirea tuturor cu tōte — se maresce pre tōta diu'a infricosiatu!“ — Eca, ce felu este pacificarea, esto pacea! Si cine ar cutesă se afirme că acēst'a este o stare ce pōte sē linisciasca lumea?!

Natiunea francesa, dupa intipuirea ei, si credinti'a multora, prim'a natiune pre pamentu, a suferitu d'unu anu incōci lovitore si sguiduri atātu de cumplite, in cātu — nu ne mirāmu că o vedemu ametita si confusa de abiā mai scie sē se orinteze si reculēga; apoi devingatorii ei, prin conditiunile de pace se ingrigira, ca sē-incatusiedie elasticitatea spiritului si sē-i rapēscă liniscia consciintiei — dōra pentru pururiā Mai vinu acuma intrigele si infamiele talhariloru sei seculari, caroru nici in acēsta deplorabila stare a ei — nu li e mila de ea, ci si acum o maltratēdia cu oferirea miserabileloru loru tronuri si programe de stepanire!

Intr'astfelu de impregiurari, tare ne tememu că, potericii din Berlinu, prin conditiunile de pace, ne mai pomenitu aspre si chiar neumane, dorindu a *infrenā* spiritulu pre multu agilu si neodihnitu alu natiunei franceze, si prin acēst'a a face unu bunu servitiu Europei si stepanitoriloru ei. — rezultatulu va fi tocmai din contra: neliniscirea comuna, temerile de sguiduri si chiar sguiduri ne'ncetate.

Reporturile ce ni aducu unele foi angle din Versalia, despre esseptoratiunile celoru mai multi, mai dibaci si mai de frunte rescolati prinsi, — tōte adeverescu ceea-ce noi — asiā dicendu unicii — in nr. 32 am elucubratu despre „adeveratulu intielesu alu rescōlei din Parisu.“ Rescolatii prinsi spunu cu mandria, că — caus'a loru este de parte d'a fi incheiata. „Comuni'a“ Parisului se va rapeti in Londra, Liverpool, Bristol si prin tōte urbile mari cu muncitori numerosi — pana atunciā, pana candu munc'a nu va fi emancipata de capitalu! —

In Italia si Spania spiritele inca nu afla adapostu; ingrigirile se marescu. Victore Emanuilu nu are curagiulu d'asi mutā scaunulu resiedintiei la Roma; ēr fiulu seu Amadeu, regele Spaniei, stā cum se dice, d'ia-nōptea gat'a de fuga! — Multu ne mirāmu că acesce tieri n'au potutu sē pricepa, cum prin natur'a lucrurilor — sōrtea loru este legata de a Francei! Noi romanii, desi multu mai indepartati, atātu cei din cōci, cātu si cei de dincolo peste Carpati, din capulu locului am priceputu acēst'a pre deplinu, si astadi sentimu acēst'a — de la micu pan' la mare — cu totii. —

Din Serbia „Zastawa“ scie se ni spuna despre comploturi si chiar atentate contra vietiei principelui. Ea splica acēst'a astfelu, că ar fi o machinatiune a insemi regintiei, pentru scopulu d'a spariā pe principe, ca se nu apuce insusi frenelē guvernului, ci sē-i mai lase pre domnii regenti la potere. —

Din Romania, despre deschiderea Camerelor ni spune una telegrama de ieri, cumca deschiderea s'a facutu prin Domintoriulu Carolu in persōna, carele a fostu salutatu prin cele mai entusiastice eschiamatiuni, si in cuventulu de tron u a anuniatu proiepte de legi peu-

tru regularea detorielor flotante si a bugetului, pentru felu de felu de imbunatatiri si pentru legatur'a drumului de feru romanu cu cele unguresci. — Sperāmu că in celu mai de aprōpe nru vom fi in stare a pune in vederea stimatului nostru Publicu — intregu cuventulu de tron, carele — credemu că ni va face cāt'a lumina despre intentiunile guvernului de astadi alu Romaniei —

Trecendu la cele interne, cu mare parere de reu trebue se spanemu, că din multe cause de multa importantia, angustatiunea spaciului abiā ni iērtă a atinge, numai unele.

Maioritatea Casei reprezentative a Senatului imperialu din Viena, intr'adeveru a facutu ieri propunerea pentru respingerea bugetului. Pre cum se spri-mara dejā ieri unii oratori ai acelei partite, scopulu este: a constringe pe guvern u sē disolva parlamentulu si sē apelledie la poporu prin nōue alegeri. Desbaterile se continua si astadi si — dōra inca si mane. Clic'a centralistiloru asiā se vede că este sicura de majoritate: Intentiunile Ministeriului — nu sunt cunoscute. —

La noi din cōci, evenimentulu celu mai importante de dia este conflictulu ce a proruptu si dejā a devenitu acutu intre ambele case a parlamentului. In proieptele de lege pentru regularea unoru urbarialitatii, pentru estirpature si pentru colonisti, Cas'a magnatiloru de dōue ori dejā a respinsu, respective modificatu unii §§ mai liberali ai Casei de diosu: ēr Cas'a de diosu ieri, pentru a trei-a ōra, in unanimitate si cu mare demustratiune, si sustienū in intregu acei paragrafi. Unu articulu alu nostru de fondu din acestu incidinte, intitulatu: „In faci'a reactiunei“ pentru lips'a de spaci u suntemu siliti a-lu amenā pe domineca. —

Diet'a Ungariei este sē se prorōge seu sambata seu — celu tardiu luni-a viitōria. —

In caus'a incercārei de impucatiune cu Serbia, Dlu eppu alu Aradului ca presiedinte, alu Delegatiunei romane, plēca sambata, Babestu ca referinte si dlu Ant. Mocioni ca membru alu subcomisiunei, plēca din Pesta luni la Carlovetiū; de acolo apoi in data se vor avisā ceialalti dni membri ai Delegatiunei, astfelu incātu, celu multu pana pe la 8/20 iunin toti sē fie in Carlovetiū.

La lucru prin Municipia!

Dupa programulu nostru nationalu, barbatii nostri si cu elementulu nostru nationalu, au a se ingrigi prin tōte medilōcele legali posibili, a ocupā cātu mai multu terenu, si a-si afirnā cātu mai multu essistinti'a natiunale, in viēt'i'a publica, in organismulu municipalu.

D'acēsta detorintia nime sē nu-si uite in momentulu de facia, candu tocmai este sē se inauguredie, sē se puna in lucrare unu nou organismu municipalu, dupa nōu'a lege votata de Diet'a unguresca. Legea, ce e dreptu, este fōrte mastera pentru noi si pentru democratia peste totu; totusi tocmai pentru că este rea, ni reclama indoite ingrigiri si opintiri, si cu atātu mai putienu ni pōte scusā o nepasare de interesele nōstre natiunali.

Avisāmu deci de ocamdata si noi pre cetitorii nostri la activitate in generalu; dicemu de ocamdata si in generalu, cāci incependu-se miscarea, credemu că vom fi in stare a dā dupa impregiurari — pentru casurile necesarie

speciali — si informatiuni si indrumari mai speciale si mai detaiate. Er spre scopulu primei acestei avisari credemu că va ajunge a ni impreună vōcea nōstra cu vōcea mamei Gazele din Brasiovu, carea in nrulu 39 alu seu scrie in acēsta privintia:

„La activitate cu totii!“

In tōta tiēra o desfta diu'a de 15 iuniu pentru adunarea comisiuniloru municipali Elo vor alege cātē o delegatiune, carea sub presiedinti'a capeteniei de comitatu, districtu seu orasiu, se elaboreze unu proiectu pentru organizarea municipiului, dupa art. de lege XLII. din 1870; cum adeva sē se impartia municipulu in cercuri de alegere, sē se defiga statulu personale si sfer'a de activitate a oficialiloru, salariale, diurnele, organizarea scaunului orfanale, a comitetului permanentu etc. Acēsta delegatiune compune consemnarea alege-toriloru prin cercuri electorali, pregatesce consemnarea celoru ce platescu mai multa contributiune, formēza subcercurile electorali comunili cu intielegarea comunelor. Acestu proiectu apoi se va propune unei adunari generalu nōue, si conclusele se vor asterne Min. de interne spre intarire; dupa aceea alta adunare generala va defige terminulu de alegere si va face totu ce se recere spre essecutarea organizarii municipiului. — Dēca vomu stā cu mane in sinu la aceste lucrari, de buna sēma vomu perde ori-ce influintia si in comitate si in comune. Asiā comitete romane sē infintiamu prin tōte municipiale, si acolo chiar unde romanii sunt putienu reprezentati, car' comitete — sē lucre ca sē nu ni se iē terenulu de dreptu, prin cupusielu si ignorari. Aici se fimu activi cu deosobire, nelasandu nici unu paluacu din dreptulu ce ni compete, si ca natiune cu limb'a. Celelalte ni le va dā timpulu si lupt'a.“

Invitare, *)

Cātra membrii comitetului centralu alu „Reuniunei politice-natiunale a tuturor romaniloru din comitatulu Aradului.“

In 14 iuniu st. v. (di'a premergetōria a congregatiunei comitatense,) dupa nēdiadi la 4 ōre, in localitatea indatinata la Aradu, se va tienne siediinta ordinaria, la care toti membrii comitetului centralu ai Reuniunei titulate, sunt invitati a se infacisiā pentru desbaterea unoru cause momentōse, cari in 15 iuniu vor veni pe tapetu in congregatiunea comitatensa. Aradu, in 4 iuniu 1871.

Sigismundu Popoviciu,

presiedinte.

Asistēt.

Amaru constitutiunalismu; scōl'a ilu sente!

(gp) Absolutismulu n'avea legi prin cari se amenintie confessiunile că va se li desconfessiunalizeze scōlele loru proprie. Dar ave a absolutismulu, respective barbatii ce sub acea sistema priveghiau invetiamentulu despre partea statului, aveu atāt'a potere la mana, in cātu in buna contielegere cu confessiunile infintiau neincetatu scōle nōue si nōue; dotatiunile invetiatoriloru le imbunatatiau si regulau; instructiunea se respandia pre cātu se potea respandī pre unu terenu ce nu fusese inca nici o data cultivatu si carele ici-cōici pretindea ca mai antaiu se fia tārșitu de unele preocupatiuni neamice invetiaturei. Cu acea procedura, absolutismulu succese a ni testā o suma buna de scōle, adevratu că putenu inca organizate pentru a corespunde menitiunei.

Veni constitutiunalismulu, de la care acceptamu se faca organizatiunea, ce astfelu se completeze salutari'a institutiune a invetiamentului publicu popularu. Dar, departe de a-si dā truda se completeze, constitutiunalismulu, lasandu locului edificiuulu scōlei si pre invetia-

*) Sunt rogare si celelalte on. Redactiuni natiunale pentru reproducerea acestei invitari.

tori, din cele lalte creatiuni si proceduri de ale absolutismului fece mai din tōte tabula rasa. Multe bune de ale absolutismului s'au stersu. fora se scimu ratiunea pentru care, dēca nu cumva din simpl'a causa că erau — bune, si erau ale absolutismului, va se dica din preocupatiunea subiectiva carea impedece essaminarea mai detaiata a materiei si adoptarea celoru corespundietōrie, buna ōra cum se primā o data in diet'a ung. dlu Em. Ivānka din opositiunea stangei centrali, că — nu li trebue de la guvernulu Austriei nici chiar cele bune, si cum in facta facū unu orasiu ungurescu din Transilvania (sē nu-lu infruntāmu pomenindu-i numele, ci sē i-lu tacemu, că dōra 'si va veni in ori), carele si-a taiatu promenad'a pentru că a fostu plantata sub absolutismu.

Tabula rasa. In loculu bunei contielegeri si a unui ajutoriu eficace, guvernulu constitutiunalu incepū prin legea ce amenintia confessiunile că va se li desconfessiunalizeze scōl'a. Acestora confessiuni amenintiate li dise apoi guvernulu că aunt — „autonōme“, si deci — sē lucre pentru scōla. Ōre care juristu pre faci'a pamentului ar potē se ni demustre că individulu amenint atū are libertate, are autonōmia, este capace de actiuni libere si autonōme? — neconsiderandu că acēst'a autonōmia n'are essecutiva politica de felu!

Ei bine, si unde a ajunsu guvernulu constitutiunalu cu acēsta procedura? Eca ce ni spune diariulu ungurescu guvernamentalu „Reform“ in nr. de marti 23 maiu: 72 (di: sieptedeci si duoi) de invetiatori populari au recursu la calea terata de apusu, ce acum se cladesce, ca se capete ceva aplicatiune, dorindu a scapā de invetiatoria.

Aci sunt faptele, sunt numerii, ce vorbescu de sine, vorb'a trista, accentulu gelicu alu tragediei, ce ne inspaimenta. Cātu de ingrozitōria cauta se fia starea materiala a invetiatoriului ce paresesce carier'a pentru care sentiā vocatiune in peptulu seu, paresesce pruncuti ce-i iubesc, cāci s'a trudit de i-a invetiatu ani multi, si cāci s'a dodatu a privi starea loru intelectuala de unu productu alu tradei sale, — si cine dupa ustenele se nu-si iubēscă productulu seu?! Au nu ni s'ar stasiā inim'a de durere audindu vaietele plugariului pe care, dupa ce asudā multu de arā si semenā, o cercustantia imperiōsa si barbara l'ar sili se-si paresēscă holdele fora sperantia de a retornā se veda cu a resaritu?! Si invetiatoriulu este asiā; si elu ar dori se pōta remanē locului ca se-si veda scolarii, cum se vor portā acusi ca barbati. —

Pentru instructiune, ce ōre vor fi potutu lucrā acei bieti de invetiatori? — Este usioru de sciutu. De buna sēma lips'a ilu conduce pre omu la lucru, ilu invetiā si-lu indōmna, — dar de la scrietoriu pana la muncitoriulu din fabrica, de a legile lucrului spirituale pana la ale lucrului cu man'a, productiunea este o fotografia a stārii materiali si a indestulirii lucratoriului. Nu pōte flamendulu si superatulu se produca cātu celu indestulitu. De aci int'elegemu, cātu vor fi potutu lucrā acei invetiatori pentru invetiamentu

In adeveru, la desbaterea legii de instructiune, vōcea deputatoru natiunali, acēsta Casandra din diet'a unguresca, a prevestitu multe din relele ce acum incepu a se urmā. Dar de Casandra nu vor se asculte!

Acum urmarile rele se ivescu, la noi la romanii putienu, dar la unguri — precum vedemu — se ivescu fōrte tare.

De ce la noi e mai putienu din reu. din acestu reu? Pentru că natiunea romana are — cum am dice — privilegiulu ce, a lungulu istoriei, l'au tōte natiunile apesate, privilegiulu de a produce caractere tari si mari pentru a dā peptu cu reulu ce amenintia. *) Prin acestu privilegiu lucrā binefacetōria mana a Pro-

*) In vorb'a de comunu, asemene caracteru se numesce „om u de situatiune.“ De aci afir-

vedintiei intru a intari pre cei apesati, a desdauna si a restitui in catu-va ecilibriulu si armonia sa divina ce au turburat'o peccatoșele aspiratiuni ale elemintelor egemonisatorie. Din poterea acestui privilegiu ni splicamu caracterul si abnegatiunea straiudnicaria a invetiatorului romanu, caruia nica a minte nu-i vine a despara si a se lapeda de cariera, precum facu colegii sei de unguru. Romanulu nu se retrage de a portá sarcine catu de mari, candu scie ca le porta pentru dulcea sa natiune, aspru cerocetata.

Acum ca chiar invetiatorii de unguru — cari sunt de regula mai bine provediuti de catu ai nostri — stau se iee lumea in capu, se speramu cumca guvernulu si conlocutorii nostri se vor lumina intru a intielege cumca cans'a instructiunei populari reclama cu dreptulu o ingrigire speciala prin despusetiuni noue.

Celu ce-i cunosce pre barbati cari astadi stau in fruntea instructiunei despre partea guvernului, acelu intr'o parte celu putienu nu ar ave cauza d'a se indoi de intentiunile si dorintiele loru personali bune si nobile. Dar nici politic'a nalta de astadi, nici legea de instructiune, nici bugetulu tierii nu li da mana a intreprinde ceva salutariu, cu destula eficacitate. Confessiunile, celea ce de dupa conceptele nostre religioșe, de dupa istoria tieriloru nostre, si de dupa poterea intrinseca a societatei actuale — sunt unicele chiamate a conduce invetiamentulu, si cari din vechime si pana astadi si eulegu merite pentru instructiunea publica, acum in mediloculu miseriei generali, n'au medilóce ca se póta coresponde pretensiuniloru potentiate; caci — precum s'au potentiatu pretensiunile, ar fi trebuitu se li se sporésca si medilócele. —

Se stamu cu manile in sinu? Nu se póte. Reulu trebeu smulu de la radecina, si radecina este in legea de instructiune. Sunt multilateralu scaderile acestei legi, si de fie-care latitudine s'ar poté scrie volume intregi; inse ca se ni fia vorb'a scurta, cum trebeu se fia ea intr'unu articulu diaristicu, dreptu conclusiune ni esprimemu dorintia de a ave o lege de instructiune carea, se nu se conducea nici de ceva antipatia contra cutarei nationalitati seu confessiuni, nici contra vreunui principiu mare, buna ora a democratiei; cu unu cuventu se nu fia nici umbra de antipatia, ci se se inspire eschisivismante de dorulu d'a respandí invetiatur'a catu mai cu securitate. —

Recunoscemu cumca guvernulu i-ar fi cam anevoia a se apuca de o lege noua seu de modificarea cestei actuali, caci e opulu repausatulu Eötvös si alu Camerei unguresci, si apoi opurile lui Eötvös au unu nimbu in facia natiunei unguresci, ér legile Camerei ung. de la 1867 in cóci, trecu de nalte combinatiuni politice ale lui Deák si Andrassy. Dar considerandu cumca din capulu locului nicio confessiune si nici o nationalitate din tierra n'a fostu multiamita cu acésta lege; considerandu cumca efectele ei se dovedescu acum de fórte daunóse chiar intre unguri, — nei socotimu cumca guvernulu i va fi lesne se convinga legelatiunea ca (dandu repausatulu reverintia ce i se cuvine,) deca nimbulu lui Eötvös se estinde si a sup'r'a acéstei legi, atunci in estu punctu este unu nimbu falsu. —

Loiali, noi asceptamu se fimu intimpinati cu loialitate de catra domni situatiunei.

matiunea stereotipa, cumca „fie-care epoca si are barbati sei.“ Iriloru apesati li-a datu Ddieu unu O'Connell; Franciei in facia Europei coalizate i-a datu pre unu Napoleone I.; Italiei sfasiate in 7 parti, i-a datu pre cei unu mii de voiinie la Marsala, in frunte cu betranulu Garibaldi; Romaniloru apesati o suma de carturari cari vreu se se intielega. — „Logic'a faptelor face se se nasca asemene barbati,“ dice istoriculu; „lips'a i-a nascutu“ afirma economulu; „Dummediu ni-i dá,“ eschiamia romanulu, provocandu la poterea ce este isvoru legiloru da logica, economia etc. Si de aci romanulu, filosofu practiculu, in proverbielile sale populare si in sentintiele sale, consciu despre eterne si neschimbate lege divine, in frunte fatalismulu prin vechi'a sentintia nationala: „Am credintia in Ddieu.“ Celu ce scie romanesce nu numai se vorbésca, dar se si sentiesca, acelu va intielege cumca aci cuventulu *credintia* in limb'a romana are unu intielesu propriu, precum nu se mai gasesce intr'alta limba. La noi adeva, „credintia“ nu e unu conceptu statoritu a priori, ci se forma a posteriori dupa o judecata matura, cum dice: „pana nu vedu, nu credu,“ va se dica elu crede ceea ce a vedintu cu ochii mintei sale. In politica, in societate, romanulu democrat egalizatoriu, contrariu tuturor privilegieloru, ni pastréza acésta natura si in logica, caci nu privilegiéza nici unu conceptu, ci despre tote se pronuncie numai a posteriori dupa scrutare.

Déca este o cauza, ce se intereseze de o potriua pe romani casi pre unguri, atunci nesmintitu este in ordinea priua cans'a instructiunei publice. Nu se póte ca noi se naintamur departe in cultura pana ce conlocutorii nostri remanu inderetru et vice versa: Superstitiunea, moravurile periculóse, lenea si celea lalte rele ce se nascu din ingnorantia, sunt morburu infectiuniloru, molipsitorie. An noi ii vom molipsi pre ei, au ei pre noi. Caci o insula culta in oceanulu unéi poporatiunéi ingnorante, nu póte se aiba vietia lunga, de nu cumva dora si-ar asecurá essistintia ingradindu-se cu muri casi chinesisii, — dar nici asiá nu e securitate, caci spiritulu nivelizatoriu de astadi derima murii, fia naturali fia artificiosi.

Avemu dara la instructiune unu interesu solidariu si inca unulu dintre cele mai mari; se ne contielegemu a-lu traduce in fapte positive, si acésta catu msi curundu. Prin contielegere si ajutoriu la instructiune, s'ar pregati calea causelor celor lalte ce ne mai ascepta, si in cari deca cumva n'ar succede contielegerea, ci sórtea ar voi ca érase se ne disputamu si se ne frecamu, atunci celu putienu se fia disputa si frecare cum e intre ómeni si natiuni de cultura. — Nu este natiune carea se intréca pe romanesc'a in dorulu de invetiatura. Cine i-ar satisfice acestui doru, si-o póte oblega. Ea sente catu a ramasu inderetru, baricadata de necadiuri, astadi se sbuciuma a naintá, dar „seraci'a nu-i face voia.“

Inca la 1861, Babesiu a disu lui Eötvös care cautá unu modu usioru de apropiare si impacare cu romanii: „Dati-ne scolile, dati-ne instructiunea in mana si destule medilóce spre despusetiune, si — temeulu impacatiunei este pusu; mai multu nu ne disputamu, ci ne intrecemu cu voi intru a ne cultivá si — cestiunea nationalitatiloru se deslega ea insasi de sine!“ Aci, in patiene cuvinte, se concentra celu mai santu adevéru! —

Repetimu conlocutoriloru nostri: Déca voiti fratietatea nostra, dati-ne fapte positive dreptu dovedi ca ni voiti cultura, progresulu; dati-ni-le barem in numele interesului solidariu, si atunci vom crede cumca dorintia vostra de fratietate este serioșa. Fratietatea romanulu se casciga prin fapte serioșe reali; — banchetele, unde nu potu vorbi de fratietate de catu cei caduti in pacoate, si acestia mai vertosu numai dupa ce au bentu nitielu, — banchetele sunt nisce mascarade. —

Din Francia.

Dupa devastarile si macelurile de aprópe unu anu de dile, pacea trebeu se fia dulce si multu dorita si asteptata de bietulu poporu. In Parisu se ingropa mii de cadavre ale rescolatiloru si ostasiloru ce cadura in tragica lupta pe strade, totu de o data se delatura multele baricade. Tóte desastrele si nefericirile insa ce le suferi Parisulu, nu impedeaca o parte a poporatiunei, d'a eaútá dejá petreceri prin locuri publice, pre candu din ruine si derimaturi totu se mai inaltia fumulu spre nuori. O estremitate succede pe alca. Cále de comunicatiune tote s'au deschisu si cu mii de ómeni, curiosi se véda ruine ne mai vedute, se aduna cum se adunau Troianii la cucerita, si spart'a Troia. — Astfelu este lumea; scenele inofóratorie ce s'au petrecutu nainte cu mii de ani, se repetiescu si astadi in timpulu multu laudatei nostre civilizatiuni, in dimensiuni insutite! —

Ca unu ce de mangaire este, ca in fine ucideriloru cu gramad'a s'a pusu capetu, póte ca si domni din Versalia se vor fi ingrozitu d'atát'a versare de sange. Visitarea caseloru si eruirea si incarcarea insurgintiloru insa totu sunt la ordinea dilei. Astfelu s'a prinsu si incarcatu si Paschal Grousset, unulu dintre conducetorii de frunte ai insurgintiloru, despre care s'a fostu respanditu faim'a cumca ar fi scapatu in Helvetia, pre candu elu era pitulatu in labirintulu Parisului. Asemenea se vorbesce ca Felix Pyat s'ar fi prinsu in Helvetia, dar ambii ar fi scapatu fora a li mai dá de urma. —

Lumea petrece cu mare atentiune evinamentele din nefericita tierra si astépta se véda: ce dreptiune ore vor se ie barbati ce stau astadi in fruntea carmei? In adunarea nationala aderintii la Monarchia sunt in majoritate, dar inca nu cutédia a esi la lumina de a dreptulu cu adeveratele intentiuni si planuri ale loru. Legea de esilu, ce impedeaca returnarea in tierra a pretendintiloru de tron, mai alalta-ieri se sterse si deci acuma si es-impera-

ta-rele Napoleonu cu totu cu atátu de afurisi'ta sa dinastia, póte intrá in Francia si póte vedé riunele Tulerieloru, a fostei sale resiedintie, unde 20 de ani intre cele mai desmatiate orgie s'a decisu de sórtea Europei, unde s'au tiésutu intrigele si s'a planuitu fatalulu resbelu prin care se neferici Francia. Poporatiunea Parisului si toti republicanii nu repróba acésta stergere a legii de esilu — desi proieptata de Monarchisti, caci — dice densii — Napoleone daca intr'adeveru va veni in Francia, va fi citatu nainte tribunalulu de resbelu spre a dá sém'a pentru capitulatiunea de la Sedan, unde elu a fostu comandante peste armata. —

Din cans'a desordinei si a infricosiatulu caste opiniunea publica in privintia formei de regimu inca nu s'a potutu pronuncia. Precum suna o scoire mai noua, in adunarea nationala este se se propuna ca dlui Thiers se se incréda inca pe doi ani presiudu guvernulu. De acésta cestiune se ocupa multu diarulu „Internationale“, organu alu lui L. Napeleonu, si propune ca in forma de plebiscitu, se se intrebte alegatorii: *daca vreu sustienerea republicei cu Thiers, ca consulu?* — seu vreu restaurarea lui Napoleone alu III? seu dora regintia cu Napoleone alu IV. fiulu esimperatorelui?

Ori cari ar fi formulele ce s'ar subterne poporulu alegatoriu, tota lumea si mai vertosu cea amica Franciei, astépta se véda ca populu francesu dupa atáte nefericiri, a venitulu la convingerea ca numai republic'a, dar adevérat'a republica, i mai póte — salvá onórea, viitorulu. —

Diet'a Ungariei.

Siedinti'a casei reprezentantiloru din 3 iuniu.

Se deschide ia 12 óre. Dupa autentizarea protocolulu, presiedintele anuncia mai multe petitiuni cari se aviséda comisiunei petitiunarie. — Aبلغatul D. Irányi interpeléza pe intregu ministerulu in cans'a rescolatiloru refugiatu ai „Camunei“ de Parisu, a nume intréba daca are de cugetu ministerulu a-i considerá de delicuenti politici si a observá facia de ei dreptulu de refugiu?

Se va comunicá intregu ministerulu. — Ministrulu de interne V. Tóth respunde la interpelatiunea ce deputatulu V. Babesiu i-o adresá in siedinti'a de ieri in cans'a tortureloru esecutate de commissariatulu din Segedinu prin agentii sei. Ministrulu dice ca a graitu si pe commissariulu regescu Raday indata la primirea interpelatiunei, intrebandu-lu: *daca are elu scoire despre pretinsele torture si ca ciue e acelu Molnár? Ráday a asecuratu, ca elu nu scie de torture si nu cunósce nici unu aginte cu acelu nume. Ministrulu deci a demandatu numai de catu cottulu Torontalu, a tiené investigatiune riguroșa daca s'a intemplatu tortura? si prin ce organu? si in urm'a carei demandatiune? Si precum interpelantele a promis ca pe fie-care dia va inteti respunsulu, ministrulu asisderia si tiene de detorintia a inteti pe fie-care dia investigatiunea, pentru ca, adevérindu se torturele ce se dice ca s'ar fi facutu, culposii se se pedepséaca catu mai curendu, si pentru ca in fine se se lamuriéaca: ore cine compromite onórea si cultura patriei, organele oficióse, seu aceia cari respandescu astfelu de faime fora informatiuni intemeiate?*

Nefindu Babesiu tocmai de facia, la intrevenirea lui E. Huszár si F. Deák, Cas'a se invoiesce a i se reservá dreptulu d'a-si face observatiuni a sup'r'a respunsului ministerialu.

P. Király, referintele comisiunei centrale, presenta raportulu acesteia despre proieptulu de lege pentru eliberarea de timbru si contributiune a imprumutulu ce este se contraga orasiulu Pesta. — Se va tipari si pune la ordinea dilei.

Urma ordinea dilei carea este desbaterea a sup'r'a proieptulu de lege despre conventiunea incheiata cu statele unite americane in cans'a indigenatulu individiloru emigranti, — cari, precum si proieptele de lege despre conventiunile de comerciu si navigatiune incheiate cu republicele Peru, Chile, Argentin si Uruguay, dupa o scurta desbatere se primescu fora modificare.

Stabilindu se apoi ordinea dilei pentru siedinti'a de luni, siedinti'a se redica la 1 óra d. m. —

Siedinti'a casei represent. din 5. iuniu.

Presiedintele Somssich deschide siedinti'a la 9 óre. Dupa autentizarea protocolulu si dupa adresarea mai multoru interpelatiuni catra ministri, — deputatulu V. Babesiu si fa-e ob-

servarile sale a sup'r'a respunsului ministrulu de interne la interpelatiunea sa in cans'a torturiloru ce se comitu de agentii commissariatulu din Segedinu. Intetpelantele dechiarandu-se in mai multe privintie multiamitu, in privintia unoru expresiuni si mesure critica ageru pre dlui ministru, si este ascultat cu multa atentiune. Fiindu ca cele mai multe foi in raporturile loru dietali — seu ignorara seu restal-macira acésta critica, — am aflatu de lipsa a publicá la vale intregu Observatiunile dlui Babesiu dupa stenografia.

Trecendu Cas'a la ordinea dilei se voté-dia definitivu proieptele de lege desbatute in siedinti'a precedente. — Proieptulu de lege pentru construirea uniu dramu cercualu in orasiulu Pesta, dupa o lunga desbatere, in carea mai vertosu stanga estroma a desvoltatu mare opozițiune — s'a primitu. Stanga centrala si aci areta ca nu multu diferesce de partid'a guverniala, — ea recunósce ca dările si asiá sunt abiá suportabili, dar pentru inaltierea capitalei ea e gata a sacrificá tóte.

Siedinti'a se incheia la 2 óre. —

Observatiunile

dep. V. BABESIU, a sup'r'a respunsului datu de dlui Ministru ung. de interne V. Tóth, in siedinti'a Casei repres. de sambata in 3 iuniu, la interpelatiunea in cans'a tortureloru prin organele commissariatulu regiu din Segedinu.

Onorabila Casa!

A avutu bunataea on. Casa, a-mi reservá dreptulu d'a-mi face observatiunile la respunsulu ce dlui Ministru de interne a datu alalta-ieri la interpelatiunea mea de mai de unadi. Vinu deci a profitá de acestu dreptu si mai nainte de tóte spunu ca respunsulu dlui Ministru in mai multe privintie l'am aflatu satisfactoriu.

Astfelu este mai antaiu de tóte promteti'a cu care s'a grabitu a responde numai de catu, inca mai curendu de catu ce dlui presiedinte a Casei pusesse acésta in prospectu, asiá-dicendu indata dupa autentizarea protocolulu.

Intru asemenea pré multu sum multiumitu cu respunsulu dlui Ministru privitoriu la investigatiune, intru atát'a, in catu ni spusse, ca indata a ordinatu investigatiune; ba inca a mai adausu — cu multa dreptate si chiar genialitate — a sup'r'a observatiunei mele ca in tota di'a voiui inteti respunsulu — acsa promisiune din parte-si, cumca si densulu in tota di'a va inteti investigatiunea. De catu acésta mai nimeritu respunsu la acsa observatiune a mea — nu potes se fia, si tocmai pentru aceea me sentu indetoratu a-i pronuncia in acésta privintia multiumit'a mea.

Si acelu respunsu alu dlui Ministru me multumesce, unde areta ca indata ce i-a venitulu la cunoscintia interpelatiunea mea, a intratu in vorba despre cauza cu o. Ráday si l'a provocatu pre acésta, ca se staruiéca a-si incheia catu mai curendu activitatea de commissariu. Prin incheierea acelei activitati dlui Ministru va dá de buna sém'a cea mai deplina satisfactiune a sup'r'a plansiloru in acésta cauza.

Nu potu se am nemic'a in contra, ba a fostu tocmai si a mea pronuncia dorintia, ca investigatiunea ce are se se faca, se aiba de scopu a constató: deca intr'adeveru s'au esecutate torture? — si in casulu de s'ar dovedi ca s'au esecutate, cei ce le vor fi esecutate se fia dati in judecata si pedepsiti. Dar dnulu Ministru, in respunsulu seu nu s'a marginitu la atát'a, ci merge mai departe, si apoi cu cele ce a respunsu si desfasurat mai departe, nu potu se fia intru asemenea multiumitu.

Dlu Ministru de acum din capulu locului a pusu de scopu alu incuistiunei o alternativa, carea dupa mine de foliu nu érá de lipsa si la locu.

Domn'a sa prin incuistiunea ordinata si prin constatarea adevérulu — din dóue pronunciate scopuri unulu vreu se ajunga, adeva dovedi ca ore organele guvernialii prin tortura compromitu onórea tierii, seu ca o compromitu aceia, cari fora destula informatiune respandescu faime despre torture? Intielesulu adevératu alu acéstu pronunciatu duplu scopu nu póte fi — de catu, ca dlui Ministru si-a propusu a dovedi prin incuistiunea ordinata, ca — nu organele guvernulu, ci cei ce respandescu faime despre torture compromitu onórea tierii.

Acésta tendintia, in sine luata, este fórte laudabila; insa nu este cu cale a se pronuncia seu anuncia din capulu locului si — a se pune de scopu, pentru ca astfelu prin acestu pronunciatu scopu procedur'a ordinata devine

suspicioasă. Prin această dlu Ministru a arstatu că in ierarchia politica este inca novitiu.

Pacia de acelu scopu s'eu avea alternativa a dlui Ministru, eu carele de 25 de ani am petrecutu cu atentiune activitatea si procedur'a diferitelor guvernii ce se perondara unele dupa altele, din capulu locului sciu, că fie-carui guvernii este cu potintia a mediloc' prin organele sale astfelu de incuistiune precum o doresce.

Eu nu afirnu această numai despre guverniiu magiaru, ci despre — asiá dicendu — tóte guverniale de astadi. Tocmai nainte de câte-va dile se intemplá de in camer'a Belgiei, Ministrulu de interne si primariulu capitalei Brussela negara scandalulu ce fece plebea printr'unu atacu, esecutatu dupa mediulu noptii, a sup'ra lui Victor Hugo, ilu fece in vederea a mi de martori! asemenea senatorii, cari se eszeptorasera in cele mai brutale espressioni a sup'ra acestui barbatu dintre cei mai mari ai timpului nostru, — de rusine stersera acele spresiuni la publicarea cuventariloru loru in Monitoriu.

Candu noi scimu că ori-care guverniiu ce de 25 de ani urmandu unulu dupa altulu stete in fruntea trebelor, a fostu in stare a pune la cale prin organele oficiali tóte câte i-a placutu si i s'au imparatu spre interesulu seu, si asiá dicendu a aruncá nesipu in ochii lumei, — atunci se ierte dlu Ministru deca i spunu verde, că pre mine nu me póte indestulu ordinaratiunea domniei sale, ca adeca — spre amintitulu scopu — investigatiunea s'e se face prin organele sale.

Deca guverniiu vré s'e dovedesca, pre cum din capulu locului anuncia, că s'eu organele sale, s'eu cei ce respandescu sciri despre torture — compromitu onórea patriei, — s'e compromita adeca s'eu pre organele sale s'eu pe cei ce le acusa pre acelea, atunci eu repetu că — esto invedetatu cumca pre cesti din urma vré s'e-i compromita, era nu pre organele sale; spre acestu scopu insa mesur'a sa nu coresponde.

Este pré cu cale că Ministrulu se 'acrede in organele sale; dar tocmai pentru că se increde, trebuiá se dispuna altfelu pentru d'a li salvá onórea, trebuiá se dispuna astfelu, in câtu in contra dispuetiei si respective incuistiunei ordinate de elu s'e nu se póta face escriptiune indreptatita.

Eu nu numai in interpelatiune, ci si in discursulu meu de mai de unadi intr' această causa — de a dreptulu am spusu modulu prin care se póte face această, am disu adeca că guverniiu s'e se ingrigiesca de o investigatiune nepreocupata si nefalsificabila. Deca dlu Ministru iustitiá din sinulu acestei Case, s'eu mácar de unde, dar fora spiritul de partita — o comisiune nepartiala, nepreocupata, atunci — nu erá de lipsa a pune alternativ'a, a anuncia acelu alu doilea scopu, carele proprie este primulu; căci in casulu deca o atare comisiune constatá că respanditele faime de torture sunt fora temeiu, respanditorii de sine deveniau blamati.

Precum e lucrulu acuma, eu tienu că fórte cu greu va fi a desavú faimele si a blamá pe respanditorii; pentru că respanditorii nu eunt proprie unii putieni individi, ci poporulu intregu. Incerce, d. e. dlu Ministru pe vr'o díá s'eu macar pre câteva ore a caletori incognito prin partile de diosu, si va afliá prin tóte satele, prin tóte casele acea fama. Cum deci va poté deusulu printr'o investigatiune ca cea ordinata de domni'a sa — s'e face s'e amutiésca acea respandita fama!

O astfelu de iinvestigatiune, esecutata de organele sale intre patru pareti si dóra prin totu astfelu de medilóce ca celeda de cari se folosescu la incuistiunile din Segedinu, — n'a poté se ajunga nemica, si ea tocmai scopului ce si-a propusu dupa alternativ'a sa nu coresponde de feliu!

Deca dóra dlu Ministru a creditu că prin acea investigatiune ordinata de domni'a sa, m'ar poté compromite pre mine s'eu domniile colégi cari inca nainte de mine pasira intr'a această causa, apoi tare s'a insielatu; pentru că eu am in manele mele nu un'a, ci multe epistóle de la barbati de celu mai bunu renume, cari toti mi spunu despre torture ca despre unu lucru de comunu cunoscutu.

Si-apoi incátu pentru mine subieptivu, eu acelor'a, despre a cãroru omenia am convingere, si despre cari sciu că cele ce-mi repórta nu facu pentru bani s'eu altu careva interesu alu loru personalu, — pururiá li voiu crede, si descoperirile loru pentru mine pururiá vor fi

informatiuni destulu de intemeiate pentru d'a interpelá pe Ministri.

Dlu Ministru a incredintia tu si despre aceea onorabil'a Casa, că contele Ráday nici nu cunóce vr'unu commissariu s'eu aginte o numele Molnár. Eu aici numai atât'a voiu se dicu, că — nu numai am auditu numiadu acelu nume, ci de o sutá de ori l'am cetitu in epistóle, si cá — in comitatulu Torontalulu pré din destulu ilu cunóscu.

Este deci unu lucru, o esperiintia cu atâtu mai deplorable, că dlu c. Ráday, plenipotentele commissariu regiu, carele dispune cu plinapote, dispune fora a cunóce organele prin cari se implinescu mandatele sale: Cum deci s'e scie elu, cum s'e póta d'a s'ema despre aceea, că in ce modu se esecuta dispuetiiunile sale, candu elu nici nu cunóce pre omenii cari le esecuta?!

Deci această declarare a dlui Ministru nu numai că nu me multiumesce, ci tocmai me nelinicesce.

In fine, eu nu mi-am restrinsu interpelatiunea la unu casu, nici nu mi-am luat indennulu s'eu manecarea dintr'unu casu singuru óresi-care, ci chiar si respicatu am provocatu la casurile ami ntite cu ocasiunea desbaterii de mai de unadi a acestei cause: totusi dlu Ministru — asiá se vede că si-a restrinsu dispuetiiunea la acelu unicu casu ce am enaratu eu in interpelatiune. In această privintia deci dau sperantiei mele espressioni, că dlu Ministru nu se va multimi cu investigarea numai acelu unicu casu, ci si va estinde atentiunea a sup'ra tuturor casuriloru aduse inainte, si inca nu numai aceloru din Torontalu, ci si a celoru spuse cu privire la procedur'a din Segedinu, precum si a sup'ra instrumentelor de tortura, despre cari de mai multe ori s'a amintitu aici in Casa, si de cari suna faim'a că s'ar folosi organele dlui c. Ráday,

Nutrescu sperantia că dlu Ministru va face dispuetiiune ca tóte acestea s'e se ie sub investigatiune; pentru că altfoliu investigatiunea n'ar poté se fia de câtu defeptuosa.

Repetiescu deci, că precum in generalitate luate, m'au multiumitu declaratiunea si dispuetiiunile dlui Ministru, tocmai asiá in specialu luate descoperirile si dispuetiiunile domniei sale — in aretatele punturi nu m'au multiumitu, nu m'au multiumitu nu numai din punctulu de vedere alu esperiintielor me personale, ci si cu privintia la opiniunea publica si la adeveratulu interesu alu tierii.

Cu tóte acestea insa eu credu că dlu Ministru va binevoi a tiené contu de aceste observatiuni ale mele si nutrindu această credintia nu am de cegetu a impededá prin votulu meu, ca onorabil'a Casa, pre câtu ar afliá cu cale, s'e ie fora contradicera spre cunosciintia respunsulu domnului Ministru de interne.

Despre prelegerile Dlu Dr. Ernestu Desjardins, professore de Parisu.

(Antai'a prelegere.)

Cu ocasiunea primei prelegeri ce tienu aici sambata in 3 iuniu, Dlu Desjardins multimi mai antaiu pentru simpatia ce i-au aratat'o capital'a, era mai vertosu membrii legelativei tierii. Acesta simpatia este pentru deusulu cu atâtu mai deobligatoria căci scie cumca ea provine din simpatia generala catra natiunea francesá si pentru că deusulu a plecatu in strainatate in urm'a neprevediu telor deastre ce se agramadira a sup'ra patriei sale.

Prelegerile sale a aflatu de bine a le deschide cu o disertatiune a sup'ra unui obieptu de mare insemnatate pentru Ungaria, preferindu a vorbi mai antaiu de afacerile Ungariei, decátu despre deastrele patriei sale proprie. Obieptulu ce si l'a alesu deusulu, este **Dunarea**:

Dunarea pana in prasinte a fostu o mezuina politica si a teatrelor de rebelu. De aci in colo ea va fi unu mare si liberu drumu care va stá pururia deschisu comerciului. Ungaria este tier'a care in cea mai mare parte possede acestu fluviiu cu ambele ripe, si deci ea are se incépa regularea lui si se nisiúesca spre a-lu deschide pentru transportarea productelor sale. Comerciulu liberu pre Dunare e ingreuiatu prin dóce pedece, prin pórt'a de feru si prin Delt'a.

Cea mai mare pedeca este Delt'a (gurele) Dunarii. Dlu Desjardins esplia diferentia intre fluviale cari se vérsa in oceanu si la cari pamentulu adusu cu sine, prin contra torentare intre fluviiu si mare se resfira, — si intre flu-

viale, cari se vérsa in mare, la cari insa pamentulu agramaditu din caus'a malului mării nu se sparge. De aci provinu iazurile si pedecele comerciului pre Dunare. Pentru inlaturarea acestor pedece s'au proieptatu si aplicatu dóce midilóce: unulu a carui efeptu l'a doveditu pracs'a, canalizarea de mari, adeca legareá fluviiului cu marea prin unu canalu. — Acestu midilóce dej'a in vechime s'a aplicatu si folositu si prin acest'a s'a inaltiatu Alesandria.

Cel'a laltu midilóce, a carui nepossibilitate este dovedita atâtu prin pracs'a câtu si prin teoriá, este sistem'a de iazuri, adeca abateru apei fluvialorú la versatur'a lorú intrá dóce linii paralele, ca astfelu s'e se dee mai mare potere fluviiului si cu ajutoriulu acesteia s'e máne pamentulu mai departe de naintea bastimentelor. Dar ap'a fluviiului, care ar avé se máne mai departe mass'a de pamentu, insasi este pedec'a ce este de a se delaturá. Dunarea, dice dlu Desjardins, dupa datele cele mai nóve, duce cu sine pe fie-care anu câte 60 millióne de metri cubici de pamentu si-lu gramadesce in Delt'a (pe versatur'a) sa.

Desjardins a socotitu că suprafacia pamentului ce Dunarea de la nascerea lui Cristosu l'a gramaditu langa versatur'a sa, este de 2000 kilometri patrati; — astfelu versatur'a Dunarii dupa 100 d'ani, nu va fi aeolo, unde e acuma, — dovéda că sistemulu de iazuri are nnu efeptu numai provisoriu. Si totusi acestu sistem'u s'a aplicatu la Delt'a Dunarii si inca dintre cele trei versaturi s'a alesu un'a in care este mai putiena apa, care e cea mai augusta; ramulu Sulinei. Acest'a este celu din midilóce si duce in mare abia a 15. parte din tóta ap'a fluviiului. Operatele comisiunei dunarene nu corespondu pretensiunelorú nici chiar a unui fluviiu micu.

Dlu Desjardins esplia apoi planulu de canalizare, pe care Carolu, principele Romaniei, in 1867 l'a si primitu, care planu este acomodatatu datelorú istoriei si sciintiei si pe care mintea sanetosa si esperintia ilu dovedesce de bunu.

Acestu canalu, pornindu din ramulu Kilia, in stang'a s'ar despicá in sinulu Jibrianu, ce ar pretinde o sepatura de numai 12 pana la 13 kilometri.

Ungaria pretinde deschiderea portiloru de feru. Dar ómenii practici bine s'e bage de s'ema, căci acestea n'au nici o valóre daca Delt'a Dunarii nu e libera.

Recomenda Ungariei pace politica, si cea mai strinsa legatura de comereiu cu Romania, pentru că Dunarea, cea mai mare parte, este acestorú dóce state si numai in buna contielegere si conlucrare intre aceste tieri se póte deschide ea pentru marea destinatiune ce i-a merit'o natur'a; pentru că Kilia spéla malurile Romaniei si canalulu mării numai prin teritoriuu bessarabianu alu Moldo-Romaniei este possibilu.

La finea discursului s'eu, Dlu Desjardins admonédia tier'a a trai in pace si in buna intielegere; ca francesu, deusulu scie ce cósta pre o natiune daca si-increde sórtea unui regimu neputintiosu, falsu si cu tendentie dinastice si care in cele din urma predá patri'a si natiunea nepregatita dusimanului tare si pregatitu. Crede si spéra că cuceririle cari decudu si dispunu de sórtea provinciiloru contra vointiei acelorú si cari ne repunu in evulu mediu, nu vor fi permaninte, căci contradicéu spiritului secululu, interesului natiuniloru si progressarii civilizatiunei.

Numerulu ascultatoriloru n'a fostu tocmai mare, dar a fostu unu publicu alesu si discursulu dlui Desjardins, in limb'a francesá, a fostu primitu cu cele mai viue semne de caldurósa simpatia.

Din Beiusiu, cu datulu 4 iuniu.

Ni se repórta pre scurtu, totu-si trei pagine mari, despre frumós'a serbare, fratiasca si solena, ce a avutu locu a colo in dí'a de joi, 1. iuniu, cu ocasiunea deschiderei unei Casine romane, despre carea se lucra, si alu carei doru se duce de — multi, multi ani.

Cu mare parere de reu, trebuie s'e marturisimú că — spaciulu nu ni permite a publicá interesantele reportu asta data in totu cuprinsulu seu; vom face insa, — de va fi cu potintia — pre domineca, ér pana atunci amintimú aci, că organizarea si constituirea a decursu in cea mai buna armonia; de 1. presiedinte s'a alesu dlu J. Siobanu, pefseptulu

dominiului bisericescu, de V.-presiedinte parintele protopopu G. Vasiliieviciu, de notariu gen. dlu adv. P. Cosma. Asemenea s'a alesu unu Comitetu administrativu de 12 membrii. Statutele se substernura spre aprobare si-apoi se vor publica. Dupa incheierea siedietei se cantá; „Destépta-te Romane!“

Sér'a s'a facutu banchetu maru, la care s'au infacisiatu — toti din tóte sferele si s'au petrecutu bine, in discursuri interesante si cu unu siru nemarginitu de toaste. — S'e traiesca Casin'a romana din Beiusiu. —

Torontalu, 26 maiu 1871.

Dle Redactore! Pre câtu de multu surprinsu si in cele mai caste sentieminte ale nóstre romanesci adencu isbiti ne sentiramu prin tendentiósele faime bucinat'e de diaristic'a dualistiloru despre improvisatul festinulu alu Brasioveniloru, si ulteriorulu lui periculosu: cu atâtu mai multu consolati si in sentiemintele nóstre deplinu satisfacuti ne vedemu prin solemnele manifestatiuni ale Blasului si Sibiului, — Síónele Romanismului, — manifestatiuni facute in această celebra causa. Nu ne am potutu resolvá delocu a crede si a aplicá misteriósa interpretatiune a diaristicej idano-magiare, consacrata acelu festinulu, de caracteru localu, si in momintele acelea de vacilaru ni-a cadiutu cu dulce a audí tonulu de preingrigire, admonitiune si de electricatóri'a jalusa a „Albinei“, carea ca totdeun'a, si redicá valorosulu ei cuventu, si cu o sinceritate ei propria, si cu deplina cunosciintia de causa, reflectandu la critic'a si complicat'a situatiune de astadi, provecă si accentuá cu mare aplombu respectarea programului natiunale mai pre usuu de tóte! Resultatulu este că — suntemu odihniti. Salutandu deci din inima resolutiunea si esemplar'a perseverantia a confratiloru nostri din Transilvania pre langa Programulu natiunale — unicu salvatoriu pentru natiunea romana impilata, trecemu la schitierea unor aparitiuni din prasinte epoca a incuistiunei moderne magiare, inaugurata — contra legiloru si spiritului de unanitate — de marele incuistoriu c. Ráday, si esecutata — prin Ddieu mai scie cáti si ce feliu de trasi-impinsi!

In liber'a si independentea nóstra Ungaria, unde afora de apa si de aeru, tóte alte sunt supuse unei grele contributiuni, — cu scopu d'a ni assecurá averea, viét'a si libertatea; — in această fericita tier'a, in carea de candu cu constitutiunea magiara, abusurile, jafurile si talhariele crescura intr' unu modu acceleratu si batatoriu la ochi, — s'a confirmatu de o necesitate imperativa crearea institutiunei de commissariatu pentru lotrii, ce bantuiau tóta tier'a. Se póte, că si această epidemia, haru domnului — sporadica priintre noi romanii, dar latita prin tóte unghiurile celelalte a patriei, in tocmai ca si alte multe rele, va fi efusulu naturalu alu costitucionalismulu falsu si alu jafuriloru oficiali, adeca a defectului de morala de susu de la capi; atât'a insa — este nenegabilu, că pre langa o constitutiune adeverata, pre laga legi bune si cu credintia aplicate, prin introducerea si aplicarea consciintioasa a institutiuniloru democratice si egalitarie — de cari la noi in daru vei visá, — nu ajungeamu nici candu a sentí necesitatea acelei institutiunii degradatorié si incompatibile cu spiritulu de adeverat'a cultura si civilizatiune. Dar luandu in considerare, că pe candu pentru conservarea si infiorirea buna óra a institutelor de cai, diet'a tierii votéza millióne, ér pentru crescerea si instructiunea poporului abié vr'o 2—3 sute de mii, specialu a celui nemagiaru — mai nemic'a, astfelu prin negles'a cultura a mintei si inimei se producu legióne de talhari; mai departe luandu in considerare, ca pe candu diet'a tierii pentru sburdarea cairorú magnatiloru si desfatarea unorú lipitorii ale societáti, votéza millióne pe boulevarde, ér pentru organizarea judetialorú si a justitiei — nu are bani, si astfelu se sancioniésca de nou neprescriptibilele jafuri din partea oficiantiloru fora consciintia si fora Dumnedieu: din tóte acestea considerantie, cauta se deducemu — dupa logic'a constitutinalismulu larvatu — că institutiunea incuistiiva, commissariatul din Segedinu, a avutu „titlu“ d'a se nasce. Noi cari din capulu locului am condennatu chiar si idei'a acestei institutiuni obsolete, dar necesitati de prasinte d'a luá notitia de ea, fiindu că esista, vom urmá a ni face reflexiunile nóstre la unele casuri speciale, ce se dicu că ar cadé in cadrulu acelei incuistiuni dej'a fórte pocite.

Am urmaritu cu atentiune in cordata mensulu desbateriloru dietali in causa comissariatului din Segedinu, si din diferitele repurturi diaristice, si mai alesu din eminentele DVostre discursu am trebuitu se ne convin-gemu, ca abuzuri si torture esista in adeveru, dar ca dlu ministru de interne neavendu cuno-sciinta despre ele, le tiene de basne, si apoi astfelu cum se nu-i voteze majoritatea dietei creditulu suplem. cerutu?!

„Institutiunea comissariatului nu trebeu atacata“, dice rabalistulu Tisza, — dar nu trebeu concediuta unu'a carele abuzeza de ea. Aflandu opiniunea acest'a justificabila prin actualele impegiurari, vom se vorbimu despre abuzuri si despre unele inviatiuni speciali secrete ale dlui c. Ráday.

Joanu Siarulu, judele din Checia-Romana, fiindu transferatu la Segedinu, in vecina comuna Clari (Peterda) la ordinulu famosului comissariu de securitate Molnár, a fostu legatu de unu pomu naintea casei comune si batutu doue zile in faci'a intregei comune in modulu celu mai brutalu, si astfelu torturatu s'a speditu la Segedinu unde se afla de vr'o 3 septemanni fora a sci cineva ceva mai aprópe de elu.

Acest'a este faptu, cunoscutu si vorbitu de tota lumea pre aici, in tocmai ca si celu cu Musa din B. Comlosiu. Avemu informatiune de la unu domnu, ce in timpurile martiali ocupá unu postu fórté insemnatu in cottulu nostru, si dupa marturisirea sa propria, amicu intimu alu dlui Kormos, secretariu ministerialu de langa Ráday si primulu aginte alu acestuia, — informatiune dicu ca desu citatulu comissariu Molnár, comissariu de securitate in cottulu nostru, are speciala inviatiune d'a torturá astfelu persoanele trase in incuistiune, incátu pana a nu fi ajunsu inca in „septariulu lui Ráday“ (instrumentu de tortura,) se descopera mai multi complici. Fora a vorbi dara multe despre aceste, Ve rogu, Dle Redactore, se binevoiti a interpela pe dlu Ministru de interne in acest'a privintia.

Atátu casulu insusi a lui Joanu Siarulu, cunoscutu de omu avutu, si pana aci onestu, nepetatu si romanu resolutu, cátu si trist'a impegiurare de la Clari, ne-au superatu fórté multu; dar ceea ce ne dóre si supera si mai multu este, ca pre candu la noi in comitatu tota lumea vorbesce de Joanu Siarulu, dnulu G. Gataiantiu, notariulu acelei comune — tace ca mortu, par' ca si elu s'ar aflá in ghiarele dloru de la Segedinu. Dsa trebuiá se fia celu d'antaiu carele se ne luminedie in acest'a fatala cauza.

A. C.

Temisióra 1. iunie 1871 st. n.

(Caus'a scólei romane de la biseric'a stului Georgiu din suburbiulu Fabrica.) On. publicu romanu 'si va aduce a minte de cele publicate in colónele acestei foi, cu referintia la obieptulu de susu si la biseric'a de la stulu Georgiu. In an. 1864 se furara cartile romanesci din biseric'a, se arsara, se preparara. Caus'a, respective furtulu ordinariu, nu s'a incuistiunatu nici pana in diu'a de astadi, ba chiar actele incuistiunnali — s'au perdutu; nu li se mai póte dá de urma. In an. 1865 romanii, deal in preponderantia, fusera eschiasi de totu, cu fortia fisica din biseric'a, si nici morti nu li se mai jerta a intrá intr'ens'a. Romanii, pururiá blandi, pururiá pe calea legala, s'au folositu numai de medilóce legali; au cerutu se li se faca dreptate; in a. 1865 merse o deputatiune la Pesta, la Maj. Sa, — dar pana in diu'a de astadi nu li s'a ajutatu; remasera ca vai de ei, scosi cu putere brutala, privata, din dreptulu, din posesoriulu loru de sute de ani. Astfelu este ordinea si legalitatea la noi in patria!

Din contra dnii serbi — ierte-me ca nu-i potu nmi frati — vedindu ca cu volnic'a, ba chiar cu furtulu, cu crim'a ordinaria, ajungu mai departe de cátu romanii cu legalitatea, s'au incuragiatu, si ne-temendu-se de lege si de ministrii lezei, de guvernulu magiaru, nepasandu-li de umanitate, de loialitate, nici fiindu-li rusine de lumea culta si civilizata, continua cu barbatia si cu mare velva calea pe care au apucatu, calea brutalitatii facia de romani. Dumeloru, dupa ce pe calea susu aretata castigara biseric'a, si-aducu a minte ca romanii mai au si o scóla la numit'a biseric'a: o incapere miserabila in fundulu edificiului ziditu cu óraciale romanesci; acuma ast'a li „scóte ochii“, pre cum e dicat'a romanésca; au pusu umeru la umeru ca se scóta pe romani si d'aci. In anulul 1870, in siedintia representatiunei

orasienei, din 12 aprilie, sub nrulu 2396, medilocira cu fortia, prin seduceri, de se prescrie numitulu edificiu scolariu la cartea funduala, numai pe numele comunei serbesci, cu tóte ca pana atunci si iaca — din grati'a Dloru — si pana astadi erá si este comunu cu romanii, si despre acest'a prescriere nu se incunoscintia nici unu romanu! *)

Nu multu dupa acest'a anuociara romanilor, totu prin luminat'a sedria magistratuala d'aici, ca abdicu romaniloru locuint'a, — vedi Dómne, ca si candu romanii au fostu la Dloru inchiriati, si-i provóca ca pana in 3 luni de la inmanuare, se se mute cu scóla loru din acest'a casa comuna.

Ei bine, romanii stringu din umeri, cugetandu ca bagséma, si ast'a e de la Ddieu. S'au apucatu éra de calea legala, de remedie-le scrise de lege, m'au impoteritu pe mine si mi-au increditu caus'a. Eu am primit'o, dara vedindu cu ochii cele patite, mi vine se credu ca pentru romanii nu esista lege. Am facutu in numele loru una suplica la inaltulu ministeriu, si basandu-me pe legile din 1868, am cerutu ca se se nulifice aretatulu decisu nelegiuitu alu representatiunii orasienei.

Acestu recursu s'a speditu inaltulu ministeriu in 31 maiu a. c. sub nr. 2418. Deci rogu pe plenipotentiatulu romaniloru de la biseric'a stului Georgiu, pe toti romanii adeca deputatii din Pesta, si in deosebi pe membrii delegatiunei in caus'a despartirei cu serbii, rogu pe toti caror'a li jace la inima interesulu nationalu si dreptatea, se se intrevina pentru acest'a cauza, s'o urgeze si se medilocéca prin informatiuni, ca pana la definitiv'a despartire a romaniloru de serbi se se nimicéca decisulu vatematoriu alu numitei representatiuni, si serbii se fia cu nitica rabdare pana atunci, — cu atátu mai vertosu, cu cátu congresulu serbescu este intrunitu. Atunci apoi — li-am datu multa sudóre d'a nóstra, — li vom dá si ast'a, — daca romanii trebeu se dee tóte ale loru — altor'a!

Adamu, m. p. advocatu.

Din Sasca, cottulu Carasiului,

cu subscrierea „A. Valutianu, in numele poporului“, ni se tramise sub datulu de 22 maiu unu „responsu“ la corespondintia totu de acolo, publicata in nrulu 37 alu „Albinei“, intru cátu prin aceea se ataca jurasorulu comitatense B. A., unguru, carele ar fi destinatu de jude de cercu acolo si despre carele se pretindea ca — dupa trecutul lui nu ar fi calificata de acelu postu si deci: se face unu patrioticu apelu la sentiulu de dreptate si de nationalitate a dlui supremu comite Fauru in acest'a privintia.

„Responsulu“ apera din respoteri pre atacatulu d. jurasore, spunendu-ni ca este F. Balogh, ilu lauda in tota privintia, sprimandu-se ca — „acelu cercu numai energiei si ce. cu spectiunei acestui domnu póte multumí ca nu s'a derutatu de totu,“ ca este „judecatoriu bunu si dreptu,“ si ca este „unu luptatoriu infocat pentru tóte scopurile bune, drepte si nobile,“ si mai alte o multime de asemenea! Responsulu culmina in oftarea: „Dà-ni Dómne Ddieule in totu cerculu unu astfelu de stepantoriu!“

Pre domni ce ni-au tramisu articulu din nrulu 37 ii cunoscemu; pre dlu A. Valutianu si pre poporulu din Sasca in alu carui nume dice ca scrie — n'avemu norocire a-lu cunosce pana acuma: totusi tonulu in carele serie — ni facu de detorintia a luá notitia de cuprinsulu responsului, macar in sembure, pentru ca locuitorii acelu cercu se véda si se cunosca ambele opiniuni si — se decida, care este cea adeverata?

Noi — n'am mai auditu din gur'a romaniloru atát'a lauda pentru vr'unu domnu de unguru, cáta pune dlu A. Valutianu pre dnulu jurasore Balogh si — nemica n'am dori mai multu, de cátu ca acea lauda se fia din inima si intemeiata pre adeveru, deplinu meritata de dlu Balogh, cáci atunci in dlu Balogh am fi afflatu — candu-va o data — unu dnu de unguru, adeveratu amicu si parinte alu poporului romanu.

— (Advocatura nóua in Temisióra.) Subscriulu deschidendu cancelaria advocatuala in Temisióra, (in cetate, stra-

*) Acum ca sciti, protestati fora intardiare! R e d.

d'a vinesa nr. 62, redicatura II.) are onóre a se recomandá onoratului Publicu romanu in afacerile atátu juridice, cátu si ori cari altele ce se tienu desfer'a advocatuala. — Josifu Murgu, adv. in dreptulu comunu si cambialu.

Varietati.

— (Cum li merge domniloru magiari si magiaroni in Croatia si Slavonia de candu cu alegerile si victori'a nationaliloru.) Dupa re portulu mai multoru foi, redactorulu magiaru alu diariulu uniunistu „Drau“ din Esecu, in nóptea de 31 maiu, retornandu de la birtu spre casa, pe drumu fu atacatu de trei individi si — batutu bine. — Judele cercualu din Vinodala, cu numele Kurti, unu tiranu fórté mare alu poporului, oprise alegetoriloru din cerculu seu a strigá — „se traiésca!“ pentru candidatii nationali Barceci si Turcovici. In comun'a Selci, elu merse pana a amenintia cu unu revolveru in mana si prin doi panduri ai sei pre alegetori, dar acestia mi ti-lu prinsera si batura pana incepu si elu a strigá din tóte poterile — „se traiésca Barceci si Turcovici!“ Astfelu scie poporulu cáte o data se invetie minte pre domni nebuni. — In siedintia Congresului serbescu din 3 iunie, la desbaterea proieptulu de organizatiune a preparandiei din Zomboru, pe protopopulu Brancovicu ilu puse pacoatea se céra a fi propusa limb'a magiara ca studiu obligatu, — fiindu ca atingerea cu natiunea magiara ar face acest'a de trebuintia. In data protopopulu Begovicu de Carlstadt pretinse din aceiasi motivu primirea si a limbei turcesci, firesce ca de batjocura contra celei magiare. Se fece scandalu si disputa agera; in fine Begovicu si retrase motiunea, ér cea a lui Brancovicu se puse la votu si — cadú cu rusine! —

— (O sentintia Solomonica, adusa unu — romanu.) In Temisióra sunt multe bande de tiganii. Septemana trecuta — scrie „Tem. Ztg.“ — unu tiganu din aceste bande, cari ambla in totu Banatulu si fura de unde potu, a furatu unu negutiatoriu 3 fl. si a luat'o la fuga. Negutiatoriu pagubitu alergá dupa elu si strigá, asemenea alergau nosce panduri, strigandu publiculu din tóte poterile ca se-lu prinda. Unu romanu puternicu pe langa care tocmai curea negutiatoriu pagubitu se stangeni ai-lu apuca pre acestu de guleru, cugetandu ca acest'a este lotrulu. Indaru erá tota capacitatea si incredintiarea ca nu densulu e lotrulu, ele pagubasiulu. Romanulu nu ascultá ci-lu tie-ne bine astfelu, incátu tiganulu a avutu timpu se scape. Pandurii acuma dupa unu svatu ce tienura intre sine, adusera urmatóri'a sentintia: Romanulu are se platésca pagubasiulu cei trei florini; pentru ca lotrulu a scapatu in consecintia prostiei lui; in casulu in sa daca va succede a prinde pre tiganu, seu daca elu, romanulu — insusi ilu va prinde si aduce, cei 3 fl. i se vor dá indreptu. Si in adeveru in 10 minute istetiulu si oriasulu romanu aduse pre tiganu, prinsu, carele trebui se-i refuiésca cei trei fl. —

Concursu.

Pentru ocuparea postulu de invetatoriu in comunitate Vranu, protopresbiteru Bisericei-albe, devenitu vacantu prin resignatiunea invetiatoriulu betranu, se esere pr'in acest'a concursu.

Cu acest'a statiune sunt impreunate urmatoriele emoluminte:

a) in bani gata: 147 fl. v. a.
b) in naturalit: 25 meti de gráu; 25 meti de cucuru; 100 lb. de sare; 100 lb. de clisa; 25 lb. de lumini; 10 orgii de lemne, din cari este a se incaldi si scóla; 2 1/2 jure-re de pamentu si cuartiru liberu.

Doritorii de a ocupá acestu postu vor avé a si instruí petitiunile loru concursuale cu — carte de botesu, testimonia despre sciintiele pregatitorie, castigata mai nainte de a intrá in preparandia, testimoniulu despre absolvarea cursulu pedagogicu la institutul preparandialu din Aradu, atestatu bunu de calificatiune de la Ven. consistoriu diecesanu, apoi despre servitiulu de pana acuma si despre portarea loru morala-politica, — si astfelu instruate si adresate subscriulu Comitatu parochialu, le voru substerne P. O. D, Protopresbiteru in Jamu pana la 16 iunie a. c. calvechiu.

In fine se mai conditionéza, ca non ale-sulu si intaritulu invetatoriu va avé a dá resignatulu invetatoriu betranu pana ce va trai a trei-a parte din totu salariulu susu citatu, atora de pamentu si lemne.

Vranu in 21 maiu 1871.

Comitetulu parochialu.

Cu scirea si contielegerea mea:

1—3 Josifu Popovicu m. p. protopresbiteru.

Concursu.

Se eserie pentru ocuparea postulu invetatoriescu la scóla confesionala gr. or. romana din opidulu Siria, suburbiulu „Cremeniste“, in comitatulu Aradulu; — cu terminulu pana in 29 iuni st. v. a. c. care va fi si diu'a alegerei. Emolumintele sunt: 300 fl. v. a. 16 meti de gráu, 16 meti de cucuru, 12 orgii de lemne, din care este a se incaldi si scóla; cu artiru liberu cu gradina de legumi.

Doritorii de a ocupá acestu postu sunt avisati a-si tramite pana la terminu recursurile toru provediute cu estrasulu de botediu, cu atestatu de moralitate, cu testimoniulu despre absolvarea cursuriloru pedagogice si de calificatiune, — precum si despre absolvarea de 2 clase gimnasiali seu celu putienu 4 clase normale — catra Comitetulu parochialu in Siria, 22 maiu st. v. 1871.

Nicolau Cristea m. p.

notariu alu Comitului parochialu.

Cu scirea si contielegerea mea

1—3 Joann Moldovanu - inspectoru cercualu gr. or. conf.

Concursu.

6/871.

Pentru ocuparea parochiei vacante in (Spurcani) Bistriafulu, cottulu Bihoru, prtop. Luncei, statatoria din 60 de case, se eserie concursu. Emolumintele impreunate cu acest'a parochia, sunt: una vica de gráu, ca biru de la o casa, pamentu aratoriulu de 8 cubule, 4 orgii de lemne, stolele preotiesci indatinat, si cortelu liberu. —

Doritorii de a ocupá acest'a parochia au de a-si tramite recusele loru instruite in intiesulu Statutulu org. de adreptulu la subscriulu adm. protop. pana in terminu de trei septemanni, incependu de la prim'a publicare a acestui concursu.

Datu din siedintia Comitulu parochialu, tienuta in Spurcani, 8. maiu v. 1871.

Comitetulu parochialu.

In contielegere cu:

1—3 Georgiu Besanu m. p. adm. prot. alu Luncei.

Publicatiune de concursu.

Prin care se aduce la cunosciinta publica, ca prin concludulu comitetulu de comitatu alu Zarandulu din 7 martie a. c. Nr. 30/550 s'a decisu impartirea notariatulu Baitiei in doue notariate, si adeca in notariatulu Baitiei, si in notariatulu Hertzegani, pe langa unu salariu anualu de câte 300 fl. v. a. 30% relutu de cuartiru, pausiulu de cancelaria de calatoria si relutu de lemne. Pentru implirea acestoru posturi prin acest'a se eserie concursu avendu aspirantii a-si substerne suplicele instruite cu documintele necesari si despre priceperea limbelor patriei in vorba si in scriere — la subscriulu oficiu cercualu pana in 15 iunie a. c. éra terminulu actulu de alegere se va tiené in comun'a montana Baitia (comitatulu Zarandu,) in 17 aceleiasi lune st. nou.

Oficiulu judeului de cercu.

Baitia in 22 maiu 1871.

3—3

Danielu Gaboru, mp. jude cercualu.

Concursu.

Pentru ocuparea vacantei parochii gr. or. din Comuna Comiatu, — Comitatu Temesiuulu protopopiatulu Lipovei, se eserie concursu pana in 12 iunie a. c.

Emolumentelo impreunate cu acest'a parochia sunt:

1. 1/2 sesiune de pamentu;
2. bi nlu de la 90 case;
3. tacele stolarie.

Doritorii de a ocupá acest'a parochia, sunt avisati, — instruindu recusele loru cu documintele necesarie, a le tramite Comitatu parochialu.

In contielegere cu D. Protopresbiteru alu Lipovei.

2—3 Comitetulu parochialu.

RESPUNSUR I:

Dlui: Unu saténu din Illadia: par' ca nu ni vine se-ti credemu plansorile contra dlui invetatoriu. Noi — lam cunoscutu intr'unu timpu candu erá preste totu laudatu, si astfelu avemu detórintia morala a essaminá si ajutá pre alta cale. —

Dlui Ch. in Lugosiu: Se nu ni imputati nóa, déca se intempla intardiari, pentru scriso-rea rea! Noi — n'avemu ómeni se ni descria. —